

ХРИСТИЯНСЬКО-ЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ

Однією з найбільш вагомих проблем, що сьогодні демонструє нам цілу панораму соціально-економічних проблем в Україні є аспекти управлінської діяльності. Тому на нинішньому новому етапі розвитку суспільства, коли відбувається певна переоцінка цінностей, зростає зацікавлення до проблеми християнсько-етичних аспектів управління.

Сучасне ефективне управління є найважливішим фактором успішного економічного розвитку держави. 60 % економічних проблем – це моральні проблеми, від вирішення яких залежить добробут людства. Управління – це зорганізована спільнота, яка спочатку була досить примітивна як і весь громадський побут племен і народів. Згодом (з розвитком продуктивних сил і виробничих відносин) вдосконалювалось і управління, форми якого ставали все більш організованими. Вже у стародавньому Китаї розрізнялись відносини між: батьками і дітьми; друзями; родиною; друзями; владою та підданими, які відповідно вимагали органів управління, що регулювали взаємозв'язки між ними. Таким чином, зароджувався і розвивався інститут органів управління. Китайський філософ Лао Цзи (VI ст. до н.е.) у своєму вченні – таоїзмі, наприклад, вимагав від керівників бути добрим прикладом некористолюбності, нехтуванням почестями та багатством. Він вважав, що мета держави – щастя та спокій народу. Конфуцій (V ст. до н.е.) розробив ідеал благородної людини, чеснотами якої є: мудрість (дотримуватися «золотої» середини), людяність (почуватися членом суспільства і любити всіх людей), справедливість (віддати кожному належне), вірність (дотримуватися усього доброго) і мужність (зміцнюватися через життєві труднощі). Він вимагав також сумлінно і щиро виконувати свої обов'язки.

Індуїстська система була звернена до особистих інтересів людини. Буддизм проголошував байдужість до всього – стан нірвани, не заперечуючи любові, лагідності, добродійності та рівності людей. Перська система дуалізму вимагала перемагати зло добром. Єгипетська суспільна філософія проповідувала раціонально використовувати благодійність. Вавилонська держава керувалася кодексом Хаммурабі ще 2150 до н.е.

Античні греки (Сократ, Платон, Арістотель) дали приклад мистецького управління державою, підкреслюючи, що основою державного життя є справедливість. Римський філософ і політик Марк Тулій Цицерон вважав, що держава має бути *res publica* – власністю народу. Від часів патріарха Авраама (2000 літ до н.е.) розвинулась релігійна система управління – теократична,

керівництво в якій було покладено на суддів, царів та пророків, про що сказано у Старому Завіті.

Християнська філософія управління яскраво представлена святими: Августином Аврелієм (V ст. н.е., «Боже місто»), Томасом Мором (XVI ст., «Утопія»). Християнське суспільне вчення в науковий спосіб займається управлінням, в якому більшість людей виконує свої службові обов'язки, – чи з точки зору буття, чи з точки зору обов'язку або моральної норми. Воно в центрі своєї уваги ставить засадниче філософське і богословське питання: яким є кінцевий і внутрішній сенс управління? Серед нормативних наукових дисциплін лише етика управління як наука про моральну поведінку людини, яка створює і примножує матеріальні блага, намагається з усього обширу питань управлінської діяльності виокремити питання взаємозв'язку між управлінням і моральністю. В управлінні слід дотримуватися «золотого» правила християнської етики, на якому акцентував Ісус Христос: «Все, отже, що бажали б ви, щоб люди вам чинили, те ви чиніть їм» (Мт.7,12). І тому, усім християнам, без огляду на конфесійність, необхідно усвідомити своє конкретне християнське післанництво у світ. Християнські засади управління ґрунтуються на дотриманні людьми універсального морального закону людства – десяти Заповідей Божих, які регулюють належне ставлення людей до Творця, до себе і до своїх ближніх. Пошана Бога словами, ділами і думками та пошана життя, чистоти, майна, честі, слави і гідності людей є запорукою високоморального управління.

Управління людьми без прагнення отримати від них безпосередню користь не є ні сентиментальністю, ні слабкістю, а радше виразом довіри до працівників, які визнають авторитет влади. Авторитетові керівника відповідає послух підлеглих. В такому колективі панує здоровий людський і духовний мікроклімат. Кожен відповідальний керівник повинен мати не тільки дар розуміння людей, вміння правильно віддавати розпорядження, але й бути взірцем для інших, піклуючись про людські й особисті цінності. В сучасних умовах управління повинно бути доповнене засадою розумного розподілу сфер відповідальності (субсидіарності). Такий авторитет здобувається не криком, а зумовлюється особистістю. За висловом славетного українського педагога К. Ушинського: «Тільки особистість може творити особистість». Управління є працею, яка полягає у свідомій, серйозній, спрямованій на певний об'єкт діяльності людини, в застосуванні її духовних і фізичних здібностей для богоспасенного вдосконалення людського суспільства. Праця є продовженням справи Творця, Який дозволяє людині співпрацювати у завершенні Божого творення. Праця, як свідомий вид діяльності, властива тільки людині, тоді як поведінка тварин керована інстинктом, а про «працю» тварин і машин можна говорити лише в переносному значенні, коли людина використовує їх для досягнення своєї мети. Спрямованість на певну серйозну мету, яка не зводиться

до самого процесу діяльності, а має бути досягнута або реалізована об'єктивним чином (тобто мета перевищує саму діяльність), відрізняє працю від гри, спорту і звичайного «вбивання» часу. Спрямованість праці на її об'єкт виражено в грецькому слові «*ergon*» і в латинському «*opus*», тоді як слова «*ropos*», «*koros*» і «*labor*» – подібно до французького «*travailler*», російського «*работать*» і німецького «*arbeiten*» – виражають втому й тягар, які супроводжують працю. Не можна перебільшувати значення поширеного сьогодні розмежування фізичної та розумової праці, бо людина, як психосоматична істота, у всьому, що вона робить, діє як фізично так і розумово, тобто тілесно і духовно. В управлінні переважає розумова праця.

В управлінні персоналом розрізняють сім значень мотиваційно-змістової сутності праці та професії. Праця як необхідність. Без праці неможливе як самозбереження, так і збереження людства та розвиток культурного життя взагалі. «А хто не хоче працювати, хай і не їсть» (2 Сол. 2,10). Народна мудрість вчить: «Під лежачий камінь вода не тече», «Боже допоможи, а ти небоже не лежи» Кожна людина покликана до праці: «У поті чола їстимеш хліб свій» (Бут. 3,19). Праця – це не тільки певні терпіння, але й можливість запрацювати хліб насущний та спільна будова Храму. Праця як шлях до саморозвитку людини. В праці людина розвиває сама себе, вона стає все більше Людиною. Людина покликана, за словами Івана Франка, «Проти вітру йти – проти хвиль плисти, сміло аж до смерті хрест важкий нести» Праця як засіб преображення світу і володіння ним. Згідно з християнсько-етичним розумінням, людина має природну владу над усіма матеріальними створіннями, а тому цією владою повинна розумно користуватися на добро усього людства. Управлінська праця та професія як служіння. Згідно з християнським світосприйняттям, праця є служінням одне одному та одного з одним. Вона служить ближньому, сім'ї, народові і тому є благородною, навіть якщо не має елемента творчого підходу. Різноманітні завдання, які треба виконувати в суспільстві, вимагають великої кількості служб (професій), які можна поділити в основному на три групи, залежно від охоплюваних ними цінностей. *Номо spiritus (animus)* – людина духовно активна, носій високоморальних духовних цінностей, що служить божественному (духовенство і активні миряни), правдивому (науковці, дослідники), доброму (педагоги) і прекрасному (митці). Багато з цих видів служіння можуть поєднуватись в одній і тій самій людині, і в одній і тій самій професії. *Номо socialis* – людина, соціальний працівник, що стоїть на сторожі фізичного і психічного здоров'я людини (лікарі, психологи). *Номо politicus* – людина політик (займається державною діяльністю), яка служить в адміністрації, самоврядуванні, законодавстві з метою дотримання суспільного порядку.